

İnternetdə Azərbaycan əlifbası ilə domen adlarının tərtib olunması məsələsi haqqında

Rəna Qasımova

AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu, Bakı, Azərbaycan

cocukr@gmail.com

Xülasə—Məqalədə İnternetdə Azərbaycan əlifbası ilə domen adlarının tərtibatındakı mövcud vəziyyət və problemlər analiz edilmişdir. Bu məqsədlə yüksək səviyyəli beynəlmilləşdirilmiş domen adlarının (IDN) qeydiyyatı prosesi araşdırılmışdır. Azərbaycan əlifbası ilə yazılmış yüksək səviyyəli domen adlarının yaradılması ilə bağlı bəzi tövsiyələr verilmişdir.

Açar sözlər— domen; yüksək səviyyəli domenlər; ICANN; IDN; DNS

I. GİRİŞ

İnformasiya texnologiyaları sahəsinin hazırda ən sürətli inkişaf edən istiqamətlərindən biri İnternetdir. Bu gün İnternet ənənəvi xidmətlərlə yanaşı, daha yüksək imkanlara malik yeni xidmətlər də göstərməkdədir (e-commerce, e-banking, e-idarəetmə, e-təhsil, e-tibb və s.). Hazırda İnternet 240-a qədər ölkəni birləşdirir. İnternetə qoşulan istənilən kompüter, mobil telefon müəyyən rəqəmlər yığımından ibarət olan unikal kodla identifikasiya olunur. Özünün texniki mahiyyətinə görə belə kod, verilən kompüterin IP-ünvanını təşkil edir.

Şəbəkə istifadəçilərinə İnternetdəki kompüterlərin ünvanlarını rəqəmlə ifadə edərək əməliyyat aparmaq, rəqəmləri yadda saxlamaq çətin olduğundan domen adları sistemi (DNS) yaradılmışdır. DNS İnternet infrastrukturunun ən mühüm komponentlərindən biridir və əsas təyinatı domen adlarını IP-ünvanlara və IP-ünvanlarını domen adlarına çevirməkdir. Domen (ingilis dilində “domain” sözü latın dilində sahib olma, malik olma mənasını verən “dominium” sözündən əmələ gəlmişdir) İnternetin məntiqi səviyyəsidir. Başqa sözlə, domen – domen adları fəzasının mərkəzləşdirilmiş sahəsidir [1].

1984-1985-ci illər ərzində birinci yüksək səviyyəli domenlər (*Top Level Domain, TLD*) tətbiq edilmişdir: *.com*, *.org*, *.net*, *.edu*, *.gov*, *.mil*. 1988-ci ildə standartlaşdırma üzrə Beynəlxalq təşkilat (ISO) tərəfindən ISO 3166-1 beynəlxalq standartına uyğun ölkə və ərazilərin ikihərflı kodlarına əsaslanan ikinci səviyyəli milli domenlər meydana gəldi (*country code Top Level Domain, ccTLD*). Bu domenlərdən biri də *.az* Azərbaycan zonasıdır.

İnternetdə adlar zonasının müəyyənəşdirilməsi və ünvanlaşdırmanın idarə edilməsi qeyri-kommersiya təşkilatı–

ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) tərəfindən həyata keçirilir. Domen adlarının beynəlmilləşdirilməsi üzrə çoxdilli sistemin (Internationalized Domain Names, IDN) yaradılması İnternet şəbəkəsinin inkişafı istiqamətində aparılan ən mühüm addımlardan biridir. İnternet Mühəndisliyi üzrə İşçi Qrupu (ing. İnternet Engineering Task Force, IETF) tərəfindən yaradılan sistemdə əsas məqsəd milli əlifbanın simvollarından istifadə etməklə domen adlarının reallaşdırılması üçün tələblərin hazırlanmasıdır. Qrupun qarşısında duran digər məsələlərdən biri də mövcud vəziyyətin araşdırılması, texniki və sosial aspektləri nəzərə almaqla təkliflərin verilməsidir. Bu mühüm faktı nəzərə alaraq, milli əlifba ilə yazılmış domen adlarının alınması məsələlərinin araşdırılması, tədqiq olunması olduqca zəruri və aktualdır [2-4].

II. MİLLİ DOMEN ADLARININ TƏRTİB OLUNMASINDA MÖVCUD VƏZİYYƏT VƏ PROBLEMLƏR

Domen adlarının bilavasitə bölüşdürülməsi paylanmış qeydiyyat adlanan sistem üzrə həyata keçirilir, yəni yüksək səviyyəli domendə ikinci səviyyəli domen adını ICANN-nın akkreditə etdiyi qeydiyyatçılardan biri ilə müqavilə bağlamaq yolu ilə almaq olar. ICANN bilavasitə domen adlarının qeydiyyatı ilə məşğul olmur [5].

Qeyd etmək lazımdır ki, 1998-ci ildə Tətbiqlərdə Domen Adlarının Beynəlmilləşdirilməsi (Internationalizing Domain Names in Applications – IDNA) sistemi standart kimi qəbul edildi və bir çox yüksək səviyyəli domen adlarında tətbiq edildi. IDNA standartı tərkibində Unicode simvolları olan beynəlmilləşdirilmiş domen adlarının istifadə olunma bilinməsi üçün 2003-cü ildə bir mexanizm kimi qəbul edildi. Bu mexanizm çərçivəsində domen adlar diakritiklərlə (ə, ğ, ö və ya ü kimi) birlikdə latın hərflərindən və ya qeyrilatın əlifbasının simvolları ilə yazılırdı (məsələn, ərəb, Çin və digər əlifbalar).

ICANN 2003-cü ildə IDNA-nın istifadəsi üçün siyasət yaratdı və həmin ildə bu sistem əsasında *.jp* və 2004-cü ilin mart ayında *.info* domenlərinin altdomenlərində bir neçə domen adını qeydiyyatdan keçirdi. Yaradılmış bu siyasət 2004-cü ilin noyabr ayında yenidən baxılaraq yaxşılaşdırıldı və ölkələrin yüksək səviyyəli domenlərinin milli əlifba ilə yazıla bilməsi üçün 2009-cu ilin oktyabr ayında ICANN qərar

“İnformasiya təhlükəsizliyinin aktual multidissiplinar elmi-praktiki problemləri”
IV respublika konfransı, 14 dekabr 2018-ci il

qəbul etdi. Təşkilatın mütəxəssisləri ərəb, çin, yunan, yapon, ərəb, rus və digər dillərdə domen adlardan ibarət saytları testdən də keçirdilər.

Qəbul olunan yeni qaydalara görə, indiyədək mövcud olan milli domenlər (*.az, *.ru və s.) və təxminən 20 neytral domen suffiksləri (*.com, *.net, *.info və s.) ilə yanaşı, 2009-cu ildən başlayaraq, 37 simvoldan çox olmamaqla a-z, 0-9 və defisdən ibarət ola bilən (məsələn, *.asia, *.baku, *.bank, *.mən, *.sevgi və s.) istənilən toponim və adlarla domen sonluqlarının qeydiyyatına icazə verilir. Beləliklə, ilk dəfə Misir, Səudiyyə Ərəbistanı və Rusiya öz ölkə domen kodlarının milli əlifba ilə ccTLD DNS serverlərinin kök zonasında qeydiyyatını apardılar. Hal-hazırda yüksək səviyyəli domen zonasında yerləşdirilmiş və geniş şəkildə istifadə olunan yüksək səviyyəli domen adlarının 22-i müxtəlif ölkələrdə istifadə olunan milli əlifba ilə yazılıb [6].

ICANN iri şəhərlərin əksəriyyətinin öz domen adlarının alınmasında (məsələn, .moscow, .qatar, .paris, .berlin) maraqlı olduqlarını bildirir. Həmin qurumda bu kimi domen adlarının yaradılmasının mümkünlüyü ilə bağlı məsələlər indi də müzakirə edilir. ICANN Sinqapurda keçirilən 41-ci konfransda (20-25 iyun, 2011-ci il) qlobal şəbəkə tarixində növbəti inqilabi dəyişikliklərdən birinə imza atdı. 2012-ci ildən yeni yüksək səviyyəli domenlərin *New gTLD* qeydiyyatına icazə verildi. Yeni qərara əsasən, artıq iri şirkət və şəhərlərin özlərinə məxsus domen adlarının alınmasında heç bir məhdudiyət yoxdur. Məsələn, üçün, ənənəvi .com, .org və digər domen zonalarının yerinə İnternet-istifadəçiləri .apple və ya .baku və s. domen ünvanlarını qeydiyyatdan keçirmək olar.

ICANN domen sonluqlarının sayının əhəmiyyətli dərəcədə artırılmasını planlaşdırır. Yeni qərardan sonra veb-saytların ünvanı istənilən dildə istənilən sonluqla bitə bilər. Qərar 2012-ci ildə qüvvəyə mindi. “Bu qərar yeni İnternet dövrünün başlanmasına dəlalət edir”, - deyərək ICANN-ın İdarə Heyətinin sədri Piter Denqet Traş qeyd etdi. Onun sözlərinə görə, korporasiya həmçinin qeyri-latın qrafikalı domen adlarını da dəstəkləmək imkanına malik tam yeni sistem hazırlayıb. Domenlərin qeydiyyatı üçün sifarişlər 2012-ci il yanvarın 12-dən başladı. O zaman 1930 ərizədən 116-sı IDN-nə aid idi [1].

New gTLDI –də domen adının alınması daha mürəkkəb prosesdir. Bunun üçün ICANN tərəfindən akkreditə olunmuş qeydiyyatçının tələblərinə əməl etmək və rüsum ödəmək lazımdır. *New gTLD* domeninin qeydiyyatına iddialı olan namizəd, əslində, yeni bir reyestrin yaradılmasını və İnternet infrastrukturunun bir hissəsinin idarəçiliyini öz üzərinə götürür. ICANN tərəfindən qeydiyyat dövrü elan edildikdən sonra yeni yüksək səviyyəli domen adının alınması üçün namizəd (yalnız hüquqi şəxslər) Ərizələrin Qəbulu Sistemində (TLD Application System - TAS) qeydiyyatdan keçməlidir. Bunun üçün, o, 5000 ABŞ dolları həcmində depozit ödəməlidir. Yalnız bundan sonra ona ərizə formasının tam doldurulmasına imkan yaradılır. Ərizədə iddiaçı domen adından əlavə, özü haqqında ümumi məlumatları qeyd etməli, texniki, təşkilati və maliyyə imkanları haqda suallara dolğun

cavab verməlidir. Bu müddət ərzində sifarişin qiymətləndirilməsi prosesinə başlamaq üçün ICANN tərəfindən tələb olunan 180000 ABŞ dolları tam ödənilməlidir.

Bundan əlavə, zonanın xidmət haqqı ildə 25 min dollar təşkil edir. Lakin ekspertlərin fikrincə, belə domenlərin qeydiyyat qiymətinin çox yüksək olması yaxın gələcəkdə bu sahənin yalnız nəhəng şirkətlərin nüfuz mübarizəsi meydanına çevrilməsinə səbəb olacaq. Digərləri sifariş edilmiş zonanın normal işinin təmin olunması üçün texniki imkanlara malik olduqlarını sübut etməli olacaqlar. Beynəlmilləşdirilmiş domen adının alınması zamanı ərizədə əlavə olaraq bu adın ingilis dilində mənasının açılışı göstərilməlidir. Ərizənin qəbulu dövrü bitdikdən sonra ICANN iki həftə ərzində qiymətləndirməyə tam hazır olan sifarişləri namizədlərin ümumi məlumatları ilə birlikdə dərc edir [7 –9].

Beləliklə, 2012-ci ildən etibarən İnternetdə bir neçə yüz min sayt sonluğu olacağı gözlənilir. Cədvəl 1-də milli əlifba ilə yazılmış yüksək səviyyəli domen adlarının ICANN tərəfindən akkreditə olunmuş qeydiyyatçıların bəzilərinin siyahısı verilmişdir.

CƏDVƏL 1. ICANN TƏRƏFİNDƏN AKKREDITƏ OLUNMUŞ QEYDIYYATÇILARIN BƏZİLƏRİNİN SIYAHISI

Ölkə	Domen	Pinkod	Latın dilində
	САЙТ	xn--80aswg	
	ОНЛАЙН	xn--80asehdb	
	ДЕТИ	XN--D1ACJ3B	
	ОРГ	xn--c1avg	
	商城	xn--czru2d	
	삼성	xn--cg4bki	SAMSUNG
	网址	xn--ses554g	
	集团	xn--3bst00m	GROUP
	在线	xn--3ds443g	ONLINE
	公益	xn--55qw42g	
	公司	xn--55qx5d	
	移动	xn--6frz82g	
	我爱你	xn--6qq986b3xl	
	中文网	xn--fiq228c5hs	
	中信	xn--fiq64b	CITIC
	网络	xn--io0a7i	NET
	شبكة	xn--ngbc5azd	NET
	بازار.	xn--mgbab2bd	BAZAAR
	机构	xn--nqv7f	ORG
	组织机构	xn--nqv7fs00ema	ORG
	□□□□□	xn--i1b6b1a6a2e	ORG
	МОСКВА	xn--80adxhks	MOSCOW
	みんな	xn--q9jyb4c	
	موقع	xn--4gbrim	
	世界	xn--rhhqv96g	
	商标	xn--c2r694b	
	政务	xn--zfr164b	
	游戏	xn--unup4y	
	РУС	xn--p1acf	RUS
	八卦	xn--	
	グーグル	xn--qcka1pmc	GOOGLE
	谷歌	xn--flw351e	GOOGLE
	网店	xn--hxt814e	

“İnformasiya təhlükəsizliyinin aktual multidissiplinar elmi-praktiki problemləri”
IV respublika konfransı, 14 dekabr 2018-ci il

Ölkə	Domen	Pinkod	Latın dilində
	商店	xn--czrs0t	
Əlcəzair	الجزائر	xn--lgbat1ad8j	Al Jazair
Honkonq	香港	xn--j6w193g	Hong Kong
Misir	مصر	xn--wgbh1c	Misir
Hindistan	भारत, ಭಾರತ, भारत, भारत, भारत, भारत, भारत	Bharat	Bharat
İordaniya	الأردن	xn--mgbayh7gpa	Al-Ordon
İran	ایران	xn--mgba3a4f16a	IRAN
Qazaxıstan	ҚАЗ	xn--80ao21a	Kaz
Qətər	قطر	xn--wgb16a	Qatar
Çin	中国, 中國	xn--fiqs8S, xn--fiqz9S	Zhongguo
Malaziya	ملايسيا	xn--mgbx4cd0ab	
Mərakeş	المغرب	xn--mgbc0a9azcg	al-Maghrib
Monqolustan	MOH	xn--11acc	MON
Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	امارات	xn--mgbaam7a8h	.EMARAT
Yəmən	عمان	xn--mgb9awbf	Oman
Fələstin	فلسطين	xn--ygb2ammx	Falasteen
Koreya Respublikası	한국	xn--3e0b707e	
Rusiya Federasiyası	РФ	xn--p1ai	RF
Səudiyyə Ərəbistanı	السعودية	xn--mgberp4a5d4ar	.ALSAUDIAH
Serbiya	СРБ	xn--90a3ac	Srb
Sinqapur	新加坡	xn--yfro4i67o, xn--clhch0ea0b2g2a9gcd	Singapore
Siriya	سورية	xn--ogbpf8fl	
Tayland	ไทย	xn--o3cw4h	Thai
Tayvan	台湾, 台灣	xn--kpry57d, xn--kprw13d	
Tunis	تونس	xn--pgbs0dh	Tunis
Ukrayna	УКР	xn--j1amh	UKR
Şri-Lanka	ශ්‍රී ලංකා	xn--xkc2al3hye2a	Ilngai

İnternet ünvanlarının bundan sonra təkcə ingiliscə deyil, digər dillərdə, o cümlədən ərəb, kiril, Çin və digər milli əlifbaların hərfləri ilə yazılma mümkünlüyü beynəlmilləşdirilmiş domen adlarının yaradılmasını aktuallaşdırır. Beynəlmilləşdirilmiş domen adlarının yaradılması domen adlarında milli əlifbaların istifadəsini zəruri edir. Milli əlifba ilə yazılmış domen adları, domen adlarının bir və ya tam hissəsinin ərəb, kiril, Çin və s. kimi dillərdə, yaxud latın əlifbası ilə tam eynilik təşkil etməyən fransız, alman, Azərbaycan və bu kimi dillərdə istifadə olunan simvollar vasitəsi ilə yazılmasıdır.

Azərbaycan üçün də belə yüksək səviyyəli domen adlarının alınması məqsədəuyğundur. Ölkəmizdə Azərbaycan dili rəsmi dövlət dilidir və əhalinin əksəriyyəti bu dildə danışır. Həmçinin Azərbaycan əlifbası latın qrafikalıdır, burada sırf Azərbaycan dilinə məxsus olan hərflər (məsələn ğ, ə, ü və s.) vardır. Məsələn, Bakı, Gəncə, Sumqayıt və s. kimi iri şəhərlərimiz üçün *.bakı, *.gəncə, *.sumqayıt kimi adlarda yüksək səviyyəli domen adlarının qeydiyyatdan keçirilməsi çox vacib addımlardan biridir. Bu həmin şəhərlərin əhalisinin İnternet resurslarından istifadə imkanlarını artıracaq. Həmin

addım ölkədəki domen adlarının qeydiyyatında mövcud olan problemlərin qarşısını almış olar.

Digər tərəfdən məsələn, “məktəb.az” domen suffiksi üzrə ölkədəki bütün məktəblərin veb-resurslarının yaradılması və yaxud “sığorta.az”, “mədəniyyət.az”, “ədliyyə.az” kimi yeni adların tətbiqi yerli qurumların virtual sistemdə təsnifatına imkan verməklə yanaşı, yerli istifadəçilərin İnternetdən istifadəsini asanlaşdıracaq [10, 11].

Qeyd etmək lazımdır ki, 2007-ci ilin 17-19 noyabr tarixində Bakıda keçirilən “Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayı”nda AMEA-nın İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu tərəfindən ICANN qarşısında TURAN, TURK domen adlarının sTLD statusunda daxil edilməsi təklifi irəli sürülmüş və bu təklif qəbul olunaraq müvafiq qərar qəbul edilmişdir [1].

Azərbaycanın milli əlifbası ilə domen adlarının tərtibi üçün “Domen adlarının Qeydiyyatı Qaydaları” təkmilləşdirilib təsdiq olunmalıdır. Həmçinin Azərbaycan dilində olan milli domen adlarından istifadə sistemi hazırlanmalıdır. Azərbaycanın milli əlifbası ilə domen adlarının tərtibatı və yazılması qeydiyyat üçün nəzərdə tutulmuş beynəlxalq qaydalara və normalara cavab verməlidir. Bu vacib məsələlər həll olunduqdan sonra ölkədə sayt yaradılarkən “ü”, “ə”, “ö” hərflərini işlətmək mümkün olacaq. Azərbaycanın milli əlifbası ilə domen adlarının yaradılması aşağıdakı problemlərin aradan qaldırılmasına kömək edəcək:

- Xarici dili bilməyən insanların, xüsusilə də, yaşlı nəslin İnternet resurslarından istifadə imkanlarını artıracaq;
- Azərbaycan dilində əmtəə nişanlarının düzgün təsvirinə imkan yaradacaq;
- Azərbaycan dilinin qrammatik qaydalarını qoruyacaq;
- Azərbaycan dilinin təhriflərdən qorunmasına səbəb olacaq;
- İstənilən toponim və adların qeydiyyatına imkan yaradacaq;
- Müəyyən domen adlarının gələcəkdə kiberskvotting (qeydiyyatdan keçirilmiş əmtəə və ya ticarət nişanı olan domen adlarının zəbt edilməsidir) məqsədi ilə qeydiyyatdan keçirilməsinin qarşısının alınmasına səbəb olacaq və s.

Hazırda ICANN yeni domen adları ilə işləyə biləcək elektron poçt əlavələri üçün texniki standartların hazırlanmasının başa çatdığını bəyan edir. Lakin buna baxmayaraq, istifadəçilər elektron poçt adlarının yazılışı üçün hələ də latın əlifbasından istifadə edirlər. ICANN-ın məlumatına əsasən, hazırda bu quruma daxil olan səkkiz dillə bağlı ərizələrə baxılır [1].

NƏTİCƏ

Son illər Azərbaycanın İnternet mühitində ciddi keyfiyyət və kəmiyyət dəyişiklikləri baş verməkdədir. Artıq nəinki ayrı-ayrı təşkilatlar, həmçinin bir sıra fiziki şəxslər öz fərdi

saytlarını və səhifələrini yaratmaqdadırlar. Saytın adı, onun hansı domen zonasında yerləşdirilməsi və digər şərtlər İnternet fəallığının effektivliyinə təsir edən amillərdəndir.

Qeyd edildiyi kimi, artıq xeyli müddətdir ki, beynəlxalq aləmdə ayrı-ayrı ölkələrə məxsus milli əlifbalar üzrə domen adlarının qeydiyyatı prosesi həyata keçirilir. Bu dəyişiklik beynəlxalq səviyyəli şirkətlər üçün o qədər maraqlı olmasa da, yerli qurumlar üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycanın milli əlifbası ilə domen adlarının tərtib olunması aktual məsələlərdən biridir. Ona görə də *.baki, *.naxçıvan, *.şəki, *.məktəb və s. bu kimi yeni adların alınması üçün aidiyyət dövlət qurumları ilkin addımlar atmalıdırlar. Eyni zamanda, “əlinca.az”, “qarabağ.az”, “xankəndi.az” və s. kimi adların tərtibatı üçün mövcud olan problemlər aradan qaldırılmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

- [1] R.T. Qasımova. İnternetdə domen problemləri və onların həlli yolları. Bakı: “İnformasiya texnologiyaları” nəşriyyatı, 2012, 164 s.
- [2] R.T. Gasimova. On intellectual analysis of domain name registration data // Информационные технологии и компьютерная инженерия, Украина, 2010, №3 (19), с. 57-61.
- [3] R.M. Əliquliyev, R.T. Qasımova. Milli domen adları intellektual analiz sisteminin yaradılması // İnformasiya Texnologiyaları Problemləri, 2011, №1, səh.29-36.
- [4] P.T. Касумова. Сравнительный анализ географических доменов верхнего уровня сети Интернет // Информационные технологии, 2011, №7, с. 18- 23.
- [5] R.M. Alguliev, R.T. Gasimova. On a approach for intellectual analysis of registration data of domain names // International Journal of Ubiquitous Computing and Internationalization. Korea, 2011, v. 3, No. 1, p. 27-30.

- [6] А.Г. Серго. Доменные имена. М. «Бестселлер», 2006, 366 с.
- [7] R.Q. Ələkbərov, M.Ə. Rəşidov, T.İ. Mustafayev, M.M. Yaqubov. Yüksək səviyyəli beynəlmilləşdirilmiş domen adları, onların qeydiyyatı və problemləri, İnformasiya cəmiyyəti problemləri, 2017, №1, səh. 51-60
- [8] R.T. Qasımova. Milli domen və kontentlərin Azərbaycandan kənarında olan serverlərdə yerləşdirilməsinin monitorinqi problemləri // İnformasiya Cəmiyyəti Problemləri, 2013, №1(7), səh.49-56.
- [9] R.T. Qasımova. Milli domen və kontentlərin Azərbaycandan kənarında olan serverlərdə yerləşdirilməsinin monitorinqi problemləri // İnformasiya Cəmiyyəti Problemləri, 2013, №1(7), s.49-56.
- [10] R.T. Qasımova. İnternetdə qlobal domen infrastrukturunun təhlükəsizliyi // İnformasiya Texnologiyaları Problemləri, 2015, №2, s. 61-67.
- [11] R.T. Qasımova. Milli domen adlarının intellektual monitorinqi sisteminin yaradılması məsələləri // İnformasiya Texnologiyaları Problemləri, 2015, №1, səh. 62-69.

ABOUT THE PROBLEM OF INTERNET DOMAIN NAMES IN AZERBAIJAN ALPHABET

Rena Kasumova

Institute of Information Technology of ANAS,

Baku, Azerbaijan

cocukr@gmail.com

Abstract -- The article is analysing existing problems and circumstances of the domain names in the internet built using Azerbaijani alphabet. The registration process for normalized domain names has been researched. Suggestions has been proposed for the domain names created using Azerbaijani alphabet.